

SENAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1990-1991

4 JUILLET 1991

**Proposition de loi complétant la
législation en matière de propriété de
trésors****(Déposée par M. Petitjean)**

DEVELOPPEMENTS

L'article 716 du Code civil détermine la manière d'attribuer la propriété d'un trésor soit à son inventeur, soit au propriétaire du fonds où les biens ont été découverts.

Les règles énoncées sont relativement simples et ne sont guère de nature à susciter des controverses, d'autant plus qu'elles peuvent être couplées avec les dispositions relatives au droit d'accession et à la renonciation à celui-ci.

Cependant, le Code civil n'envisage le trésor qu'au seul titre de la propriété: il s'agit de savoir à qui les biens découverts doivent appartenir. Rien dans ces règles ne prend en considération la nature particulière que peuvent revêtir les objets trouvés. Or, il faut bien admettre que dans la plupart des cas, l'expression « trésor » résulte moins de la valeur marchande des objets découverts que de leur valeur culturelle, historique ou archéologique. Considérés sous ce dernier angle, on voit bien que les trésors mis à jour intéressent non seulement les personnes directement associées à leur découverte, mais aussi l'ensemble du grand public, dans la mesure où ces trésors contribuent à une meilleure connaissance de notre passé et de nos origines.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1990-1991

4 JULI 1991

**Voorstel van wet houdende aanvulling
van de wetgeving inzake de eigendom
van schatten****(Ingediend door de heer Petitjean)**

TOELICHTING

Artikel 716 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt op welke manier de eigendom van een schat verkregen wordt ofwel door de vinder, ofwel door de eigenaar van het erf waar hij ontdekt wordt.

Deze regeling is vrij eenvoudig en kan niet tot enige betwisting leiden, temeer omdat zij toepassing kan vinden samen met de bepalingen op het recht van natrekking en de afstand ervan.

Nu is het evenwel zo dat het Burgerlijk Wetboek de schatvondst alleen uit het oogpunt van de eigendom regelt: het biedt een antwoord op de vraag aan wie de gevonden goederen toekomen. Het houdt dus helemaal geen rekening met de mogelijk uitzonderlijke aard van de gevonden voorwerpen. Het is toch zo dat, in het merendeel van de gevallen, de term « schat » zijn inhoud ontleent niet zozeer aan de handelswaarde van de gevonden voorwerpen als wel aan hun culturele, historische of archeologische belangrijkheid. Wanneer men de zaak zo beschouwt, wordt het vrij duidelijk dat schatten belangrijk zijn, niet alleen voor de personen die rechtstreeks bij de ontdekking zijn betrokken, maar ook voor de gemeenschap in haar geheel, omdat schatten kunnen bijdragen tot het verrijken van onze kennis van het verleden en van onze herkomst.

Nonobstant cette considération, les trésors continuent à faire l'objet de transactions « discrètes » entre leur propriétaire et les éventuels candidats acquéreurs, sans que les pouvoirs publics, qui sont pourtant des gardiens naturels du patrimoine culturel commun, soient associés, et même bien souvent simplement informés, des tractations relatives aux trésors.

Ainsi, par exemple, se souviendra-t-on que fut découvert à Luttre-Liberchies, il y a quelques années, l'un des plus importants trésors archéologiques jamais mis à jour dans notre pays. Il s'agissait de l'exhumation de plusieurs centaines de pièces de monnaies en or gallo-romaines présentant un intérêt historique de première importance. L'inventeur de ce trésor en négocia la vente de manière on ne peut plus discrète; ainsi, la commune de Luttre où les fouilles archéologiques se déroulaient depuis de nombreuses années, ignore jusqu'au bout la découverte qui avait été faite sur son territoire.

Semblable situation peut être dangereuse pour la préservation de notre patrimoine historique. En effet, même si cela ne fut pas le cas dans l'exemple de Luttre, on devine aisément que le caractère « discret » des tractations de vente peut aboutir à l'exode vers l'étranger de pièces qui présenteraient pourtant un intérêt essentiel pour la connaissance de notre passé.

La présente proposition de loi a pour but de mieux associer les pouvoirs publics à la défense de ce patrimoine commun.

En premier lieu, il s'agit d'assurer en faveur de ces pouvoirs publics une information que rien ne prévoit actuellement. Dorénavant, toute découverte de trésor devra faire l'objet d'une déclaration à l'administration communale du lieu où le trésor a été découvert. Le choix de l'échelon communal semble le mieux approprié, d'abord parce qu'il est géographiquement l'échelon de pouvoir le plus proche de la découverte, ensuite parce que toute découverte de trésor est susceptible d'être en prise directe avec l'histoire locale. La déclaration n'aurait évidemment pas beaucoup d'utilité si elle n'était l'occasion de dresser un premier inventaire des objets découverts après avoir relaté succinctement les circonstances de la découverte. L'inventaire est dressé de bonne foi par la personne qui procède à la déclaration; il n'est pas nécessaire de prévoir le caractère contradictoire de l'inventaire, celui-ci n'ayant aucune incidence sur les règles du Code civil relatives à l'attribution de la propriété du trésor. En second lieu, il s'agit aussi d'accorder un droit de priorité à la commune du lieu de la découverte en cas de vente du trésor.

Ainsi qu'il vient d'être dit, en effet, la découverte peut intéresser ou concerner au plus haut point l'histoire locale. Le fait d'accorder semblable droit de priorité ne doit pas être interprété comme une quelconque interdiction pour le propriétaire de vendre son trésor ni, au contraire, comme une quelconque obligation dans son chef. Il signifie simplement que,

In weerwil daarvan komen over schatten nog vaak discrete transacties tot stand tussen de eigenaar en potentiële kopers, zonder dat de overheid, die nochtans logischerwijze over de gemeenschappelijke cultuurgoederen zou moeten waken, daarbij wordt betrokken of daarvan zelfs gewoon maar op de hoogte wordt gebracht.

Zo weet men wellicht nog hoe bijvoorbeeld enkele jaren geleden te Luttre-Liberchies een van de belangrijkste archeologische ontdekkingen van ons land werd gedaan. Men heeft toen honderden gouden muntstukken uit het Gallo-Romeinse tijdvak opgegraven die van het allergrootste historische belang bleken te zijn. De vinder heeft de verkoop ervan op een buitengewoon discrete manier weten te regelen. Als gevolg daarvan heeft de gemeente Luttre, waar de opgravingen nochtans sedert jaren aan de gang waren, nooit afgeweten van de ontdekking, die nochtans op haar grondgebied heeft plaatsgevonden.

Dergelijke toestanden houden potentiële gevaren in voor het instandhouden van ons historisch erfgoed. Ook al was dat niet zo in Luttre, toch ligt het voor de hand dat discrete onderhandelingen over de verkoop de vlucht naar het buitenland in de hand werken van stukken die nochtans van essentieel belang zijn voor de kennis van ons eigen verleden.

Dit voorstel van wet wil de overheid nauwer betrekken bij het verdedigen van dat gemeenschappelijk erfgoed.

In de eerste plaats wil het ervoor zorgen dat de overheid op de hoogte wordt gebracht. Daaromtrent is thans niets geregeld. Het is de bedoeling dat elke schatvondst meegedeeld wordt aan het gemeentebestuur van de plaats waar de schat werd ontdekt. Het lijkt raadzaam een beroep te doen op de gemeente, in de eerste plaats omdat die als overheid geografisch het dichtst bij de ontdekking staat en vervolgens omdat elke schat rechtstreeks verband kan houden met de plaatselijke geschiedenis. Het zou uiteraard niet veel zin hebben die meldingsplicht in te voeren zonder tegelijkertijd de verplichting op te leggen om een eerste inventaris van de ontdekte voorwerpen op te stellen alsook een bondig relaas van de omstandigheden van de vondst. De inventaris wordt te goeder trouw opgesteld door de persoon die de melding doet. Dat hoeft echter niet op tegenspraak te gebeuren, omdat de inventaris geen enkele invloed heeft op de manier waarop het Burgerlijk Wetboek de eigendom van de schat toekent. Vervolgens is het ook belangrijk te bepalen dat de gemeente op wier grondgebied de schat werd ontdekt, voorgaat bij de aankoop.

Zoals hierboven werd uiteengezet kan de vondst immers van het allergrootste belang zijn voor de plaatselijke geschiedenis. Dat een dergelijk recht van voorrang wordt toegekend mag evenwel niet worden gezien als het invoeren van welke vorm van verbod ook voor de eigenaar om zijn schat te verkopen, noch *a contrario* als enige vorm van verplichting om hem te

en cas de mise en vente (totale ou partielle) décidée librement par le propriétaire, celui-ci doit nécessairement compter la commune au nombre de ses acheteurs potentiels. Ce n'est qu'à égalité de prix proposé que la commune bénéficiera d'un droit de priorité par rapport aux autres candidats acquéreurs.

La proposition laisse au Roi le soin d'arrêter les modalités pratiques réglant l'exercice de ce droit de priorité.

C. PETITJEAN.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

En cas de découverte d'un trésor, autre qu'en espèces ayant encore cours légal dans quelque pays que ce soit au moment de sa découverte, le propriétaire du fonds où les biens ont été trouvés, ou l'inventeur de ces biens, est tenu de faire, dans les 48 heures, auprès des autorités communales, une déclaration de découverte.

Cette déclaration relate succinctement les circonstances de la découverte; elle est complétée par l'établissement d'un premier inventaire des objets découverts.

Art. 2

Toute personne devenue propriétaire d'un trésor en application de l'article 716 du Code civil, et qui souhaite le vendre soit totalement soit partiellement, doit faire offre prioritaire à la commune dans laquelle le trésor a été découvert. S'il y a plusieurs candidats acquéreurs, à prix équivalent, les biens sont attribués à la commune.

Art. 3

Le Roi est chargé d'arrêter les modalités pratiques réglant l'exercice du droit de priorité en faveur de la commune.

C. PETITJEAN.

verkopen. Zulks betekent gewoon dat de eigenaar, wanneer hij vrijelijk besluit de schat in zijn geheel of gedeeltelijk te koop te bieden, hoe dan ook met de gemeente rekening moet houden als mogelijke koper. Alleen bij gelijke prijsbieding gaat de gemeente voor op de andere kopers.

Tot slot verleent het voorstel aan de Koning de bevoegdheid om nadere regels te bepalen voor het uitoefenen van dit recht van voorrang.

*
* *

VOORSTEL VAN WET

Artikel 1

Wordt een schat gevonden die niet bestaat uit geld dat op het tijdstip van de vondst in welk land ook nog wettelijk in omloop is, dan moet de eigenaar van het erf waar de goederen werden gevonden of de vinder van de goederen binnen 48 uur de vondst bij het gemeentebestuur aangeven.

Die aangifte bevat een bondig relaas van de omstandigheden waarin de schat werd gevonden; daarbij wordt een eerste inventaris van de gevonden voorwerpen gevoegd.

Art. 2

Een ieder die met toepassing van artikel 716 van het Burgerlijk Wetboek eigenaar is geworden van een schat en hem in zijn geheel of gedeeltelijk wenst te verkopen, moet hem bij voorrang te koop bieden aan de gemeente waar hij werd gevonden. Zijn er verscheidene gegadigden, dan worden, bij gelijke prijs, de goederen aan de gemeente toegewezen.

Art. 3

De Koning wordt belast met het bepalen van nadere regels voor het uitoefenen van het recht van voorrang ten gunste van de gemeente.